

РЕЦЕНЗИЯ

на

участниците в конкурс за академична длъжност „доцент”

по професионално направление 2.3.

философия /философия на културата, политиката,

правото и икономиката/

за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”

Рецензент: проф. д.пс.н. Людмил Георгиев

На обявения в Държавен вестник, бр. 39 от 20.05.2011 год., конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” по професионално направление 2.3., философия /философия на културата, политиката, правото и икономиката/ за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”, се е явил един-единствен кандидат – гл. ас. д-р Ивайло Лазаров. Веднага трябва да кажа, че съгласно представената документация, във всички етапи на процедурата по конкурса са спазени законовите изисквания, т.е. конкурсът е редовен и законосъобразен.

В началото, преди всичко, бих искал да споделя обобщеното си впечатление от цялостното творчество на гл. ас. д-р Ивайло Лазаров, с по-голямата част от което по стечение на обстоятелствата съм предварително запознат. Няма да бъде пресилено, ако кажа, че в условията на възпроизвеждащата се през последните много години не само материална криза в страната, срещата с творчество, подобно на това на гл. ас. д-р Ивайло Лазаров, предполага читателят да си мисли, че все още не всичко е безвъзвратно изгубено, да бъде обнадежден относно перспективата, че все пак духовността има някакъв шанс сред заобикалящия ни свят на отчайващо невежество. Защото творчеството на д-р Ивайло Лазаров съдържа една покана да напуснем сферата на заливащата ни ежедневна безпросветност, да се пренесем в устойчивите покои на чистата духовност,

в които не само да се насладим на действителните измерения на познанието, но и да изпитаме тази особена емоционална удовлетвореност, която трудно се поддава на обяснение. Всъщност, очевидно е, че тъкмо отдадеността на духовните измерения на човешкото съществуване предполага намирането на онзи екзистенциален смисъл и безкомпромисна вяра, които винаги са ме удивлявали в достойното поведение на гл. ас. д-р Ивайло Лазаров. В крайна сметка, нежеланието да се свлечеш до твърде често унижителните изисквания на обкръжаващата те действителност, оставайки непоколебимо в полето на Духа, това е въпрос не само на индивидуален избор, но и твърде сериозно лично постижение, което заслужава само адмирации.

Освен това, що се отнася до самата рецензия, бих искал да споделя още нещо – фактът, че в моя професионален път досега съм бил рецензент на повече от сто „малки” и „големи” дисертации, и конкурси за двете хабилитации, „доцент” и „професор”, така че за мен с пълна сила важи максимата: „Рецензирам, следователно съществувам!”. Казвам това, защото предлаганите за рецензиране текстове могат да бъдат разделени на два вида: едните, които просто сами ограничават рецензента до сухите оценки на традиционните академични правила; другите, които разкрепоставят и предизвикват не размисли „за” или „против”, а една непринудена диалогичност, колкото и ограничена да е тя поради формалните изисквания за рамките на рецензията. Определено смятам, че творчеството на д-р Ивайло Лазаров е от втория тип, което ме кара да не се съобразя с още едно от „правилата” на рецензирането за „доцент”, а именно да бъдат обект на внимание текстовете след защитата на „малкия” докторат. Затова казвам веднага, че кандидатът има предостатъчно публикации, вкл. и една монография, след този твърде сакрален момент в творческия път на учения и преподавателя, че пред нас имаме творчество,

което не бих желал да дяла на „преди” и „след”, тъй като то е цялостно и вдъхновяващо.

По обясними причини, имайки предвид собствената ми научна ориентация, мога да започна с онези текстове, в които д-р Ивайло Лазаров задълбочено анализира отношението философия-психология, една доста позабравена от философите и твърде непонятна за повечето психолози проблемна област. Защото, ако преди повече от 20 години психолозите все пак се замисляха от време на време за епистемологичните основания на своята наука, то след бума на крос-културната психология от края на 80-те години на ХХ-ти век до ден-днешен, за колегите-психолози това е повече от ненужно занимание, говоря не само за българските, но и за тези по света. Вероятно този факт се дължи и на обстоятелството, че за това време в световен мащаб излизат средно около 40 хиляди публикации по психология на година, което прави подобна мисия почти невъзможна. Всъщност, познанството ми с д-р Ивайло Лазаров – лично и с неговите текстове, стана факт тъкмо чрез споделената убеденост на един психолог и на един философ относно възможните и необходими методологически функции на Кантовата критическа философия по отношение на перспективите за теоретичното конструиране на науката психология. Защото почти за целия ХХ-ти век моята наука се оказа в примката на едно непреодолимо противоречие – да се придържа методологически към изискванията на природните науки и да възпроизвежда представата за себе си като за частна наука, а да си мисли, че изследва човешката психика. Парадоксът в случая се свежда до това, че след като самата крос-културна психология по недвусмислен начин осветли психологическата илюзия, че изследва „психичните характеристики на един универсален и обобщен човешки индивид”, то теоретичният хаос не само, че не започна да се подрежда, но се задълбочи неподозирано. Може би защото културният и цивилизационният етикети все повече започнаха да прилягат на

наименованието на науката – американска психология, европейска психология, азиатска психология, африканска психология и т.н. В тази връзка съм повече от категоричен, че доказаната от д-р Ивайло Лазаров епистемологична функция на Кантовата критическа философия е негов научен принос и към психологията, независимо от възможното или пък невъзможното ѝ етикетиране.

Що се отнася до неговата интерпретация на творчеството на Зигмунд Фройд, бих могъл само да му предложа за в бъдеще, ако разбира се има такъв интерес, да насочи усилията си към разкриване на връзката между еврейския културен и религиозен произход на Фройд, и класическата психоанализа, особено във връзка с блестящите изследвания на другостта. Струва ми се, че в тази посока с още по-голям интелектуален финес би се открила интерпретативната парадигмалност на психоанализата, защото в традициите на еврейската културна и религиозна психика индивидуалното творчество в чужда културна среда присъства като начин на изказ и покана за споделяне на собственото светоусещане.

С не по-малка тежест в цялостното научно творчество на д-р Ивайло Лазаров присъстват неговите изследвания върху диалектиката като критика, теория и история, върху онтологичния проблем във философията и философските проблеми на историята, постмодерната съвременност и глобалната цивилизация. Идеите да се разглежда въпросът за Другия като онтологичен проблем и парадокс, очертаващ уникална диалектична ситуация и, че диалектиката се оказва на своето място, когато се припознае откъм границата на дискурса като метафизика, намират своето естествено развитие в, позволявам си да го кажа, теорията за другостта на д-р Ивайло Лазаров. Преди да се спра накратко на нея обаче, бих искал да отбележа неговият оригинален философски подход в интерпретацията на процесите на международните отношения, еднополюсния свят и проблемите на глобализацията. Считаю, че философският прочит на съвременната

политическа действителност, съзвучен с цялостната философска ориентация на д-р Лазаров, също така е негов научен принос и то не само в областта на философията.

Вероятно може да се каже, че в центъра на научното творчество на гл. ас. д-р Ивайло Лазаров стои представената в монографията „Парадоксалната феноменология на другостта” негова оригинална и твърде впечатляваща теория за другостта. В тази книга има нещо много възрожденско, нещо преобразяващо традиционните представи за себе си и за света, за Другия в контекста на екзистенциалната интерпретация на смъртта не само като онтологичен проблем. Оказва се, наистина, че „не проблемът за другия като един от възможните проблеми изкушава присъщността като такава, а проблем, и то екзистенциален, е преди всичко действителната изправеност пред самия себе си като някой друг, откритата невъзможност присъщността да си остава вечно същата, обусловена от същност преди всичко друго” /стр. 253/. Онова, в което елегантно ни убеждава д-р Лазаров, не са стандартните процедури по идентифицирането, а парадоксалната необходимост от „конкретизиращото проследяване на самия себе си до крайния предел на целеполагащата легенда, която концептуално ме прави уж „всякога същия” /стр. 254/. В крайна сметка, лично аз не мога да не приема поканата на д-р Лазаров, предложение „критично изличаващо присъствието, благодатното име на смъртта, изхождащо не от „легендата за смъртта”, т.е. от възможността „чрез живота” да бъде отложено невъзможното апоретично предизвикателство, а от действителността да се поеме апорията – да се изпита смъртта/Другия веднага и без същностно повтаряне на възможността за каквото и да е друго и който и да е друг” /стр. 254/. Защото, наистина, „решението на парадокса” се оказва в самата диалектичност на отмяната на собственото си привидение, разбирано като всяко възможно решение откъм смъртта, което не решава смъртта /стр.

255/. Д-р Ивайло Лазаров завършва книгата си с един разтърсващ екзистенциален въпрос, търсенето на чийто отговори изглежда тотално предрешено откъм стандартните процедури на безсмислието...

Очевидната необходимост да финализирам рецензията ме изправя в малко глупавата обективна ситуация да споделям обобщаващи оценки и предложение. Какво мога да кажа, освен това, че за мен цялото творчество на гл. ас. д-р Ивайло Лазаров е принос, за който лично аз мога само да му благодаря!

Що се отнася до формализирането на предложението, може би няма нищо по-естествено от това да кажа, че убедено предлагам на уважаемите членове на журито да дадат академичната длъжност „Доцент” по професионално направление 2.3. философия /философия на културата, политиката, правото и икономиката/ на гл. ас. д-р Ивайло Лазаров, имайки предвид, че неговата хабилитация в измеренията на духовността отдавна е факт. Считам, че това ще бъде едно, макар и малко закъсняло, но във всички случаи справедливо решение и признание за едно толкова сериозно научно творчество и за един безспорно твърде талантлив учен, какъвто наистина е д-р Ивайло Лазаров!

28.10.2011 год.

С о ф и я

Рецензент:

/проф. д.пс.н. Людмил Георгиев/